

Rektor
Holavedsgymnasiet
Gillesgatan 4
573 82 Tranås

2010-05-21
1 (8)
Dnr: 40-2009:1887

Huvudman
Barn- och utbildningsnämnden
Tranås kommun
573 82 Tranås

Kvalitetsgranskning - Svenska i gymnasieskolan på barn- och fritidsprogrammet vid Holavedsgymnasiet, Tranås kommun

Sammanfattande bedömning:

- Samverkan behöver utvecklas mellan svensklärare och karaktärsämneslärare.
- Anpassningen av svenskämnet till elevernas studieinriktning behöver tydliggöras och stärkas.
- Eleverna bör, i högre utsträckning, delta i planeringen av undervisningens innehåll.
- Holavedsgymnasiet bedriver inte ett systematiskt arbete med mål och betygskriterier. Kopplingen mellan undervisningen och kursplanemålen behöver bli tydligare så att eleverna i högre grad görs medvetna om undervisningens syfte. Eleverna bör vidare, som ett led i förstärkningen av deras inflytande över undervisningen, ges möjlighet att tillsammans med läraren utvärdera undervisningen under kursen.
- Det finns elever på Holavedsgymnasiet som behöver få särskilt stöd för att uppnå målen. För dessa måste åtgärdsprogram upprättas. Holavedsgymnasiet följer inte gymnasieförordningen vad gäller åtgärdsprogram.
- Undervisningen bör, i högre utsträckning, ta sin utgångspunkt i att dagens elever använder många olika medier för att producera och ta del av texter och budskap.
- Rektor bör ta ett större ansvar för att resultaten på programmet systematiskt följs upp och utvärderas i förhållande till de riksgiltiga målen.

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av svenskämnet i gymnasieskolan under höstterminen 2009. Granskningen av barn- och fritidsprogrammet vid Holavedsgymnasiet i Tranås kommun ingår i detta projekt.

Övergripande information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar ska bidra till förbättrad måluppfyllelse genom att tydliggöra behov av utveckling inom prioriterade områden, så att skolor, övriga verksamheter och huvudmän ges ökade förutsättningar för att genomföra förbättringar.

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar initieras med utgångspunkt i en nationell risk- och väsentlighetsanalys. Med denna som grund inriktas kvalitetsgranskningen mot områden i behov av förbättring samt mot huvudmän och/eller skolor. Dessa granskas utifrån i förväg fastställda perspektiv och frågeställningar.

Resultatet av Skolinspektionens kvalitetsgranskning redovisas dels i en övergripande rapport, dels i rapporter med bedömningar för varje granskad skola. Där tar Skolinspektionen ställning till om skolan uppfyller skolförfattningarnas krav och med vilken kvalitet arbetet bedrivs. I de fall behov av åtgärder framkommit ansvarar skolan/huvudmannen för att åtgärder vidtas.

Syftet med granskningen är att bidra till ökad måluppfyllelse i ämnet svenska. Den övergripande rapporten förväntas bidra till en nationell diskussion och en kvalitetshöjning i gymnasieskolans svenskundervisning. Den kunskap som projektet tar fram förväntas bli ett redskap för skolutveckling med avseende på anpassning till elevernas studieinriktning i ämnet, delaktighet samt grupp- och individanpassning i de granskade skolorna. Kvalitetsgranskningen genomförs i kurserna Svenska A och B på elprogrammet, omvårdnadsprogrammet, medieprogrammet samt barn- och fritidsprogrammet. Kvalitetsgranskningen genomförs på 42 skolor och i urvalet ingår skolor med såväl kommunala som fristående huvudmän.

Barn- och fritidsprogrammet i Holavedsgymnasiet har ingått i kvalitetsgranskningen och resultatet redovisas i detta beslut. Underlaget till beslut består av en webbaserad enkät till elever och undervisande lärare i kurserna Svenska A och B. Vidare består underlaget av dokument från skolan samt av information som samlats in vid besök på skolan den 19 och 20 november 2009. I skolan genomfördes intervjuer med lärare, elever och skollädaresamt genomfördes klassrumsobservationer. Beslutet grundar sig också på annan information som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller annat offentligt material. Företrädare för skolan har beretts möjlighet att ge synpunkter på sakinnehållet som ligger till grund för kvalitetsgranskningens beslut.

Ansvariga för kvalitetsgranskningen i Holavedsgymnasiet har undervisningsrådet Tommy Månsson och expert Lars Berglund varit.

Fråge-/granskningsområden

Skolinspektionen har granskat två olika frågeområden.

1. Anpassar lärarna undervisningen i ämnet till elevgruppens studieinriktning?
2. Arbetar lärarna för att tillsammans med eleverna välja arbetssätt och innehåll i undervisningen som utgår från den enskilda elevens behov, förutsättningar och erfarenheter?

Beskrivning av besökt skola och program

Holavedsgymnasiet ligger i tätorten Tranås. Barn- och fritidsprogrammet finns i huvudbyggnaden som har ett stort och välutrustat skolbibliotek med ett mediatek. En liten bit från skolan ligger dessutom kommunbiblioteket. Gymnasieskolan har tre rektorer med ansvar för olika program på skolan. De lyder direkt under förvaltningschefen. En svensklärare undervisar alla elever på barn- och fritidsprogrammet i både Svenska A och Svenska B och karaktärsämneslärarna och svenskläraren ingår i arbetslaget för programmet. Eleverna beskriver, i intervjuer och enkäter, att de i huvudsak är nöjda med programmet och trivs bra och att det huvudsakligen är arbetsro under lektionerna.

Resultat 2008 för barn- och fritidsprogrammet vid Holavedsgymnasiet i Tranås				
Genomsnittlig betygspoäng på programmet	Genomsnittlig betygspoäng i svenska för de som fick slutbetyg		Andelen elever med minst G i svenska (i procent)	
	Svenska A	Svenska B	Svenska A	Svenska B
13,3	12,4	12,6	100 %	100 %

Skolverkets statistik 2009-11-18

Skolinspektionens iakttagelser och bedömningar

Anpassar lärarna undervisningen i ämnet till elevgruppens studieinriktning?

Intervjuade elever har mycket blandade förväntningar på svenskämnet. Några anser att svenskämnet skulle kunna utveckla deras förmåga att uttrycka sig så att de kan förmedla ett budskap till dem som de eventuellt ska arbeta med, nämligen barnen. Andra förväntar sig inte att svenskämnet ska vara upplagt på ett sätt som riktar sig mot elevernas kommande arbete.

I intervjun med lärarna framkommer att det genom åren har funnits en viss samverkan mellan svensklärare och lärare i karaktärsämnena. Idag finns det en del aktiviteter man samverkar kring, men det finns ingen genomtänkt planering för samverkan och Skolin-

spektionen bedömer att anpassningen av svenskämnet till elevernas studieinriktning behöver tydliggöras och stärkas. Inskickade dokument stärker denna bedömning och att skolan inte har en medveten strategi för att anpassa svenskämnet till elevernas studieinriktning. På senare år har arbetslaget inte diskuterat vad anpassningen skulle kunna innebära och i vilka former denna anpassning skulle kunna ske. Granskningen visar dock att det finns ett stort intresse för samverkan och det är den allmänna meningen bland lärarna att den skulle kunna utvecklas.

De gemensamma projekt som finns inom programmet är ett gemensamt sagotema, ett gemensamt studiebesök i Stockholm och ett årligt teaterprojekt där man bjuder in elever från förskolor och grundskolans tidiga år till föreställningen. Teaterprojektet ligger tidsmässigt mellan Svenska A och Svenska B. I projektet skriver eleverna manus och gör scendekor. Karaktärsämneslärarna bidrar med synpunkter utifrån sina ämnen.

I undervisningen förekommer det några texter som anknyter till barn- och ungdoms-problematik, men för många elever är det inte tydligt att detta grundar sig på studieinriktningen. Vid intervjuerna framkommer, att flera elever upplever svenskämnet som ett av många skolämnen ungefär som det var i grundskolan, helt isolerat från studieinriktningen. Flertalet elever svarar dock i enkäten att de har nytta av svenskämnet i andra ämnen i ganska hög utsträckning, men intervjuade elever uppger att ämnet skulle blivit intressantare om innehållet i högre utsträckning hade knutits till studieinriktningen.

Vid intervjun med rektorn framkommer det att det finns ett krav från rektorns sida att svensklärarna ska anpassa sin undervisning efter elevernas studieinriktning. Det finns också uppdrag från rektorn till både karaktärsämneslärare och svensklärare att försöka hitta samverkansformer, inte minst genom att svenskläraren tillhör samma arbetslag som karaktärsämneslärarna.

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att samverkan mellan lärarna i svenska och lärarna i karaktärsämnena sker i viss utsträckning och att det sker en viss anpassning i undervisningen till studieinriktningen. Skolinspektionen bedömer dock att samverkan mellan läraren i svenska och lärarna i karaktärsämnena bör öka och skolan bör utveckla en genomtänkt strategi för att anpassa undervisningen till elevernas studieinriktning.

Arbetar lärarna för att tillsammans med eleverna välja arbetssätt och innehåll i undervisningen som utgår från den enskilda elevens behov, förutsättningar och erfarenheter?

Läroplanen för de frivilliga skolformerna anger att läraren ska utgå från den enskilda elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Överlämnandet från grundskolan begränsas oftast till att kunskapen om elever med stora svårigheter vidarebefordras. Vid kursstarten på gymnasieskolan får eleverna själva berätta om sina tidigare betyg. Av intervjuerna framgår att det är genom samtal med eleverna som läraren för-

söker ta reda på elevernas intressen och erfarenheter och vilka mål de har med programmet eller ämnet.

Eleverna på programmet beskrivs av rektor och lärare som en grupp med varierande förkunskaper. Några elever har svårigheter att klara sin utbildning, men betygsstatistiken för 2008 visar att alla elever med slutbetyg har minst betyget Godkänt i både Svenska A och Svenska B. Intervjuer visar dock att det finns elever som i dagsläget är osäkra på om de kommer att klara studierna i svenska med minst betyget godkänt. Enligt enkätsvaren upplever eleverna att de kan få stöd i svenska i ganska hög utsträckning. Ibland kan de elever som har de största svårigheterna få hjälp av skolans specialpedagoger, men den vanligaste formen för stöd åt de elever som har svårt att nå målen är att svenskläraren själv tar hand om stödet.

Enligt den regelbundna tillsyn som utfördes under 2008 fanns det anledning att anmärka på Holavedsgymnasiets hantering av åtgärdsprogram. För en del elever, som visade sig ha svårt att nå målen, och som skolan efter utredning skulle ha upprättat åtgärdsprogram för, saknades sådana. Vid denna kvalitetsgranskning framgår att skolan ännu inte har rutiner som säkerställer att elever med stora svårigheter har åtgärdsprogram i enlighet med gymnasieförordningens bestämmelser. Detta måste åtgärdas.

Begreppet undervisningstid regleras i gymnasieförordningen och beskrivs som "tid för arbete som planerats av lärare och elever tillsammans och som eleverna genomför under lärares ledning". Svenskläraren uppger i intervjun att det finns en vilja att låta eleverna vara med i planeringen av undervisningstiden och ha ett inflytande över både innehåll och arbetsformer/arbetsätt, men intervjuer med elever och enkäter visar dock att inflytandet över svenskundervisningen är mycket begränsat. Det är framför allt arbetsätt och arbetsformer som i viss utsträckning är möjliga för eleverna att påverka. Innehållet är till stora delar bestämt av läraren och inspel från eleverna är inte vanliga. Det framkommer inte vid intervjuerna att det är någon nämnvärd skillnad i detta avseende mellan Svenska A och Svenska B. Det är Skolinspektionens bedömning att elevernas inflytande, främst över undervisningens innehåll bör öka. Som ett led i utvecklingen av elevernas inflytande över undervisningen bör eleverna också ges möjlighet att tillsammans med läraren utvärdera undervisningen under kursens gång.

En förutsättning för att eleverna ska kunna utöva inflytande över undervisningen är att de har kännedom om kursplanernas mål. För att eleverna ska göras medvetna om undervisningens syfte behöver kopplingen mellan undervisningen och kursplanemålen vara tydlig. Cirka 75 procent av eleverna uppger i enkätsvaren att de förstår målen och betygskriterierna i ganska hög utsträckning, men vid intervjun med läraren i svenska och eleverna visar det sig att det är den lokala arbetsplanen och inte kursplanemålen som tas upp vid kursstart. Betygskriterierna tas ibland upp under kurserna. Granskningen visar således att det inte bedrivs ett systematiskt arbete med mål och betygskriterier.

Vad gäller de texter som används i kursen upplever eleverna dessa i mycket olika utsträckning som intressanta och relevanta. Det framgår av kvalitetsgranskningen att

läraren i svenska endast i viss utsträckning även använder sig av andra medier än skrivna texter. Kursplanen för ämnet svenska använder sig av begreppet "ett vidgat textbegrepp". Begreppet används i beskrivningen av ämnet och ämnets syfte samt i de mål ämnet ska sträva mot. Flera formuleringar i kursplanen pekar mot detta vidgade textbegrepp, som till exempel "litteratur och bildmedier", "olika slag av texter såväl skrift- som bildbaserade" samt inte bara läsning utan även "avlyssning, film video etc.". Dagens elever både konsumerar och producerar texter via ett antal olika medier som utövar ett stort inflytande på dem. Det är därför viktigt att eleverna kan förhålla sig kritiska och självständiga till det de möter i de nya medierna. I kursplanens mål att sträva mot anges också att skolan i sin undervisning ska sträva mot att eleven "fortsätter att utveckla den egna läskunnigheten, så att förmågan att tolka, kritiskt granska och analysera olika slag av texter, såväl skrift- som bildbaserade, svarar mot de krav som ställs i ett komplicerat och informationsrikt samhälle". Att andra medier än skrivna texter bara används i viss utsträckning i undervisningen kan, utöver att anpassning av undervisningen till studieinriktningen inte alltid sker på en strukturerat och genomtänkt sätt, vara en del i förklaringen till varför eleverna i granskningen i mycket olika utsträckning uppger sig uppleva texterna som intressanta och relevanta. Skolinspektionen bedömer att svenskundervisningen i högre utsträckning bör ta hänsyn till att dagens elever använder många olika medier för att producera och ta del av texter och budskap.

Av läroplanen för de frivilliga skolformerna framgår det att rektor som ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal har ett ansvar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de riksgiltiga målen. Det framgår av inskickade dokument från Holavedsgymnasiet att kunskapsresultaten i Svenska A och B inte följs upp och utvärderas på programmet. Intervjun med rektor bekräftar att det inte görs några uppföljningar av kunskapsresultaten på programnivå. Uppföljningar av resultat görs av läraren i svenska och då i huvudsak på elevnivå och inte på kursnivå.

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att anpassningen av undervisningen till elevernas behov, förutsättningar och erfarenheter huvudsakligen fungerar väl, men det finns elever som behöver få särskilt stöd för att uppnå målen. För dessa måste åtgärdsprogram upprättas.

Skolinspektionen bedömer att eleverna har ett visst inflytande över arbetsformerna. Eleverna bör dock, i högre utsträckning, delta i planeringen av undervisningens innehåll. Eleverna bör vidare, som ett led i utvecklandet av deras inflytande över undervisningen, ges möjlighet att tillsammans med läraren utvärdera undervisningen under kursen.

Granskningen visar att det inte bedrivs ett systematiskt arbete med mål och betygskriterier. Kopplingen mellan undervisningen och kursplanemålen behöver bli tydligare så att eleverna i högre grad görs medvetna om undervisningens syfte. Undervisningen

bör också, i högre utsträckning, ta sin utgångspunkt i att dagens elever använder många olika medier för att producera och ta del av texter och budskap.

Skolinspektionen bedömer vidare att rektor, som pedagogisk ledare och chef för lärarna, måste ta ansvar för att resultaten på programmet systematiskt följs upp och utvärderas i förhållande till de riksgiltiga målen.

Skolinspektionens slutsatser samt rekommendationer/krav på åtgärder:

Anpassar lärarna undervisningen i ämnet till elevgruppens studieinriktning?

Av kvalitetsgranskningen framgår att det finns en viss samverkan mellan läraren i svenska och lärarna i karaktärsämnena och att svenskämnet i viss utsträckning anpassas till elevernas studieinriktning vid Holavedsgymnasiet. Det finns dock ett behov att öka samverkan mellan läraren i svenska och lärarna i karaktärsämnena. Skolan saknar också en medveten strategi för att anpassa svenskämnet till studieinriktningen.

Arbetar lärarna för att tillsammans med eleverna välja arbetssätt och innehåll i undervisningen som utgår från den enskilda elevens behov, förutsättningar och erfarenheter?

I undervisningen finns en strävan att utgå från den enskilda elevens behov, förutsättningar och erfarenheter. Denna individanpassning fungerar också överlag väl, men det finns ett behov av särskilda stödinsatser för vissa elever. Dessa behov måste kartläggas och om behov finns måste åtgärdsprogram upprättas.

Av granskningen framgår att elevernas möjligheter till inflytande över undervisningens innehåll i ämnet är begränsade, men påverkansmöjligheter finns vad gäller arbetssätt och arbetsformer. Granskningen visar också att det saknas ett systematiskt arbete med mål och betygskriterier. Kopplingen mellan undervisningen och kursplanemålen är inte så tydlig att eleverna är fullt medvetna om undervisningens syfte. Eleverna ges inte heller möjlighet att tillsammans med läraren utvärdera undervisningen under kursens gång.

Användningen av andra medier än skrivna texter i undervisningen kan utvecklas så att undervisningen i högre grad tar sin utgångspunkt i att dagens elever använder många olika medier för att producera och ta del av texter och budskap, vilket ger eleverna ökade möjligheter att utveckla den egna läskunnigheten, så att förmågan att tolka, kritiskt granska och analysera olika slag av texter, såväl skrift- som bildbaserade, svarar mot de krav som ställs i ett komplicerat och informationsrikt samhälle.

Rektor, som pedagogisk ledare och chef för lärarna, bör ta ansvar för att resultaten på programmet systematiskt följs upp och utvärderas i förhållande till de riksgiltiga målen.

Krav på åtgärder

- Åtgärdsprogram upprättas inte för alla elever som behöver särskilt stöd (8 kap. 1a § gymnasieförordningen).

Rekommendationer

- Att samverkan mellan läraren i svenska och lärarna i karaktärsämnena bör öka.
- Att skolan bör utveckla en genomtänkt strategi för att anpassa undervisningen till elevernas studieinriktning.
- Att eleverna bör ges ökat inflytande över undervisningens innehåll.
- Att skolan bör bedriva ett systematiskt arbete med mål och betygskriterier och tydliggöra kopplingen mellan undervisningen och kursplanemålen så att eleverna i högre grad görs medvetna om undervisningens syfte.
- Att eleverna bör ges möjlighet att tillsammans med läraren utvärdera undervisningen under kursens gång.
- Att svenskundervisningen i högre utsträckning bör ta sin utgångspunkt i att dagens elever använder många olika medier för att producera och ta del av texter och budskap.
- Att rektor bör ta ansvar för att resultaten i ämnet svenska systematiskt följs upp och utvärderas i förhållande till de riksgiltiga målen.

Uppföljning m.m.

Holavedsgymnasiet ska senast inom sex månader från dagen för beslutet, dvs. senast den 22 november 2010 till Skolinspektionen, avdelningen i Lund, redovisa vilka åtgärder som vidtagits.

På Skolinspektionens vägnar

Lotta Kårlind
Enhetschef

Tommy Månsson
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har också undervisningsrådet Michael Erenius och experten Lars Berglund deltagit.

Bilaga

Författnings- och forskningsöversikt